

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету геології, географії,
рекреації і туризму

Катерина КРАВЧЕНКО

31 "серпня" 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

ФАХОВОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

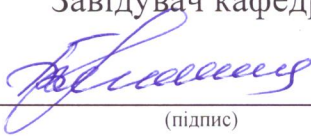
рівень вищої освіти	<u>другий (магістерський)</u>
галузь знань	<u>А Освіта</u>
спеціальність	<u>А4.07 Середня освіта (Географія)</u>
освітня програма	<u>Географія, Людина і природа, екскурсійна робота</u>
вид дисципліни	<u>обов'язкова</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології,
географії, рекреації і туризму
«25» серпня 2026 року, протокол № 13

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Прасул Ю.І., к. геогр. н., доцент кафедри фізичної
географії та картографії
Байназаров А. М., к. геогр. н., завідувач кафедри
фізичної географії та картографії;
Куліш С. М., д. пед. н., професор кафедри фізичної
географії та картографії;

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії
Протокол від «25» серпня 2026 року № 16

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

(підпис)

Анатолій БАЙНАЗАРОВ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми:

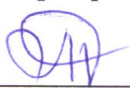
Гарант ОПП «Географія, Людина і природа, екскурсійна робота»

(підпис)

Сергій КУЛІШ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології,
географії, рекреації і туризму
Протокол від «25» серпня 2026 року № 9

Заступник голови науково-методичної комісії
факультету геології, географії, рекреації і туризму

(підпис)

Наталія ГУССЕВА
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Практика є обов'язковим компонентом програми підготовки фахівців із вищою освітою. Програму фахової педагогічної практики укладено відповідно до освітньо-професійної програми «Географія, Людина і природа, екскурсійна робота» підготовки магістрів спеціальності А4.07 Середня освіта (Географія) та Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна в новій редакції (протокол Вченої ради університету № 10 від 19.06.2026) з урахуванням вимог професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН від 29.08.2024 № 1225).

1. Опис фахової педагогічної практики

1.1. Метою практики є закріплення теоретичних знань студентів, оволодіння новими сучасними методами, формами організації та засобами педагогічної і науково-педагогічної діяльності, засвоєння і закріплення фахових професійних навичок, застосування їх на конкретному робочому місці, виконання практичної частини наукового дослідження за тематикою кваліфікаційної роботи магістра.

1.2. Основні завдання фахової педагогічної практики:

- закріплення студентами теоретичних знань, одержаних під час вивчення обов'язкових дисциплін у відповідності до навчальних планів;
- закріплення на практиці знань з професійної психології, педагогіки вищої та профільної середньої школи, педтехнологій профільної середньої освіти та туристсько-екскурсійної роботи;
- формування у студентів професійних умінь та навичок проведення педагогічної, науково-педагогічної, екскурсійної діяльності, застосування методології та різноманітних методів педагогічних досліджень;
- збирання, систематизація та узагальнення фактичного матеріалу для його подальшого використання при виконанні кваліфікаційної роботи магістра та особистих наукових досліджень студентів;
- проведення необхідних експериментів та спостережень (анкетування, опитування), збір статистичної інформації та первинна обробка статистичних даних;
- ознайомлення з роботою установи (заклади загальної і профільної середньої освіти, заклади позашкільної освітньої діяльності, заклади фахової передвищої освіти, заклади у галузі управління освітою, заклади неперервної освіти тощо), її структурою та напрямками діяльності;
- виконання конкретного обсягу роботи на робочому місці з метою закріплення професійних навичок.

1.3. Характеристика фахової педагогічної практики:

Кількість кредитів: 10. Загальна кількість годин: 300. Семестр: 3. Вид контролю: іспит.

1.4. Заплановані результати практики.

Сформовані компетентності: Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, конструктивної та безпечної взаємодії з іншими людьми, з учасниками освітнього процесу (компетентність педагогічного партнерства, здоров'язбережувальна компетентність) **(ЗК04)**; Навички використання основних способів і засобів міжособистісної комунікації, стилів мовлення, практичний досвід комунікації державною мовою в галузі географічної освіти; вміння постійно збагачувати власне мовлення (мовно-комунікативна компетентність **(ЗК05)**; Здатність застосовувати знання сфери навчання у практичних ситуаціях: використання географічної термінології та номенклатури в освітньому процесі, уміння донести знання до нефахівців, ефективно і вільно передавати їх письмовими, усними, візуальними, цифровими засобами (предметно-методична компетентність) **(ЗК06)**; Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини і громадянина, на основі етичних міркувань (мотивів) відносно інших людей і відносно природи (принципи гуманізму, етики, біо-, еко- та генетики). Визнання морально-етичних аспектів досліджень і необхідності інтелектуальної доброчесності, а також професійних кодексів поведінки (емоційно-етична компетентність) **(ЗК08)**; Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності, відповідального ставлення до обов'язків. Уміння виробляти власну стратегію і тактику професійної поведінки, діяльності з урахуванням інтересів колективу, здатність виявляти ініціативу, оптимізувати часові витрати на різні форми роботи, інтелектуальна самостійність, критична обізнаність, управління у відповідності до стандартів якості освіти, заснованих на потребах і інтересах учнів, їх батьків, адміністрації, вчителя, соціуму **(ЗК10)**; Здатність переносити систему наукових знань у практичну діяльність та площину навчального предмету / процесу, здійснювати структурування навчального матеріалу **(СК01)**; Здатність використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності, формувати позитивну пізнавальну мотивацію дитини до саморозвитку і навчання (емоційно-етична компетентність) **(СК05)**; Здатність виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, формування їхньої культури та підготовки до вибору життєвого шляху (компетентність педагогічного партнерства) **(СК06)**; Здатність реалізувати профорієнтаційну роботу з учнями, що завершують навчання за циклом повної загальної середньої освіти, проєктувати й здійснювати позакласну роботу з предмету (організаційна компетентність) **(СК07)**; Здатність до комунікації зі спільнотами державною мовою, формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння і навички учнів,

створювати рівноправне, справедливе освітнє середовище, здатність аргументовано переконувати колег у правильності пропонованого рішення, вміння донести до інших свою позицію (мовно-комунікативна компетентність) **(СК09)**; Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному) (мовно-комунікативна компетентність, інформаційно-цифрова компетентність) **(ПК02)**; Здатність застосовувати професійні знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних систем, орієнтуватися у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності (здатність до навчання впродовж життя) **(ПК03)**; Здатність застосовувати основні методи географічних досліджень, загальнонаукові методи, методи і методики професійної педагогіки, психології, методики навчання географії у профільній школі (предметно-методична компетентність) **(ПК05)**; Здатність демонструвати знання про структуру географії, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку, значення для суспільства **(ПК08)**; Здатність до професійної практично-дослідницької діяльності: виконувати польові і камеральні дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів, педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень, застосовувати їх у професійній діяльності **(ПК09)**.

Програмні результати навчання: Здатний висловлювати власні висновки, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються; знає та розуміє особливості навчання різнорідних груп учнів, застосовує диференціацію навчання, організовує освітній процес з урахуванням особливих потреб учнів **(ПР04)**; Ефективно застосовує професійні знання в практичній педагогічній діяльності при вирішенні навчальних, виховних та науково-методичних завдань з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, конкретних психолого-педагогічних ситуацій **(ПР05)**; Має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності і обдуманого вибору шляхів їх вирішення, здатний нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності **(ПР06)**; Володіє формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній туристичній та екскурсійній роботі, діагностування навчальних досягнень учнів, уміє відстежувати динаміку особистісного розвитку дитини, здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху **(ПР09)**; Здатний проєктувати рівноправне, справедливе,

психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, уміє виявляти булінг серед учнів та протидіяти йому, організовувати співпрацю учнів та комунікацію з їхніми батьками **(ПР10)**; Здатний цінувати різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва **(ПР11)**; Формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування друкованою і цифровою картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій **(ПР19)**; Знає і вміє залучати інноваційні концепції, методики та тенденції вітчизняної та зарубіжної теорії навчання географії, генерує оригінальні ідеї щодо здійснення освітнього процесу, які можуть бути реалізовані як у знайомих, так і у незнайомих ситуаціях **(ПР20)**; Самостійно здійснює природознавчі й суспільно-географічні дослідження, необхідні для організації практичних занять з географії в закладах середньої освіти та для позашкільної краєзнавчої та туристичної роботи **(ПР22)**; Здійснює відбір, аналіз, представлення і поширення географічної інформації державною мовою, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, картографічні методи (зокрема інформаційно-комунікаційні технології) **(ПР24)**; Дотримується сам (зокрема під час практик) та формує відповідальне ставлення учнів до природи, повагу до культурних цінностей і традицій місцевого населення під час екскурсій, походів і експедицій з учнівською молоддю **(ПР25)**; Творчо застосовує сучасні методики і технології, різноманітні методи та форми прогресивного навчання, інноваційні прийоми навчання в освітніх закладах різного типу, забезпечуючи формування в учнів предметних компетентностей та основ цілісної природничо-наукової картини світу **(ПР26)**.

2. Зміст та організація проведення фахової педагогічної практики.

Зміст фахової педагогічної практики студентів освітнього рівня «магістр» визначається її метою. З одного боку, він передбачає збір фактичного матеріалу і проведення досліджень, необхідних для підготовки кваліфікаційної роботи магістра, з іншого – включає в себе сукупність робіт, які необхідно виконати на робочому місці конкретної бази практики з метою підвищення професійно-кваліфікаційного рівня практиканта.

При проходженні практики студент-практикант зобов'язаний виконувати правила внутрішнього розпорядку установи, суворо дотримуватися трудової дисципліни, приймати участь у громадському житті трудового колективу установи.

Щоденна робота студента-практиканта полягає у збиранні та вивченні інформаційних матеріалів за програмою практики, виконання трудових обов'язків

на робочому місці, оформленні документації, заповненні щоденника фахової педагогічної практики, який видається студенту на початку практики.

Керівництво фахової педагогічною практикою здійснюється досвідченими викладачами кафедри фізичної географії та картографії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна і призначеним фахівцем від установи і передбачає консультування з питань педагогічної та науково-педагогічної діяльності, контролювання виконання програми практики та дотримання трудової дисципліни.

Під час проходження фахової педагогічної практики студенти знайомляться з історією установи, її розміщенням, місцем у галузі освіти / педагогіки, значенням для регіону; структурою установи, основними підрозділами та напрямками їх діяльності; основними професійними обов'язками відповідно до посадової інструкції. Під час фахової педагогічної практики передбачається обов'язкове виконання кожним студентом індивідуального завдання, яке видається керівником практики від університету.

Фахова педагогічна практика проходить у три етапи - підготовчий, робота на робочому місці конкретної бази практики та камеральний.

Підготовчий етап передбачає проведення інструктажу студентів з техніки безпеки, ознайомлення з програмою практики, затвердження конкретних напрямів досліджень відповідно до майбутньої кваліфікаційної роботи, роботу в Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, кафедральних бібліотеках та інших організаціях з метою збору літературних джерел, інформації за темою кваліфікаційної роботи. Для здобувачів заочної форми здобуття освіти даний етап відбувається у міжсесійний період.

Другий етап (робота на робочому місці) включає закріплення теоретичних знань на практиці, оволодіння студентами навичок роботи за фахом, розробка практичних матеріалів за темою кваліфікаційної роботи.

Камеральний етап передбачає виконання наступних видів робіт:

- систематизація та узагальнення літературних джерел, обробка зібраного матеріалу (статистичних даних, результатів власних експериментів тощо).
- виконання індивідуального завдання, оформлення його у вигляді індивідуального звіту;
- складання звіту за результатами роботи на робочому місці.

3. Вимоги до баз фахової педагогічної практики

У якості бази виробничої практики виступають заклади загальної середньої освіти, заклади фахової передвищої освіти, заклади позаосвітньої діяльності, заклади у галузі управління освітою, інші установи, профіль роботи яких збігається з фахом і з якими укладено договір про проведення фахової педагогічної практики. За умови неможливості проходження практики на базі

зазначених установ (суворі карантинні обмеження, правовий режим воєнного стану тощо) навіть в онлайн форматі, студент прикріплюється до кафедри фізичної географії та картографії або ННІ Академія вчителівства.

4. Індивідуальні завдання з практики

Кожному студенту на період фахової педагогічної практики видається індивідуальне завдання, яке тісно пов'язане з майбутньою кваліфікаційною роботою. Виконання індивідуального завдання передбачає наступне:

- обґрунтування вибору методологічних прийомів, збір та первинний аналіз даних;
- розробка елементів апробації, що є основою для формування практичного розділу кваліфікаційної роботи магістра.

5. Вимоги до звіту про фахову педагогічну практику, академічної доброчесності та використання технологій штучного інтелекту

По закінченню фахової педагогічної практики студенти повинні:

- здати заповнений щоденник практики;
- підготувати та скласти звіт про роботу на робочому місці. Звіт має містити: загальну характеристику бази практики та організації освітнього процесу; опис виконаних завдань відповідно до програми практики; аналіз відвіданих та проведених навчальних занять; розроблені здобувачем навчально-методичні матеріали, конспекти, плани, дидактичні матеріали та інші результати професійної діяльності; аналіз власної педагогічної діяльності, її результатів та труднощів; рефлексію щодо сформованості професійних компетентностей і набуття педагогічного досвіду; висновки та пропозиції щодо вдосконалення власної педагогічної діяльності.
- виконати індивідуальне завдання та презентувати отримані результати у вигляді звіту на засіданні кафедри.

Зміст звіту має ґрунтуватися на реально виконаній студентом роботі та підтверджувати набуття ним професійних умінь і компетентностей. Не допускається включення до звіту вигаданих фактів, результатів, проведених занять, спостережень, відгуків, навчальних матеріалів або інших видів діяльності, які фактично не виконувалися.

Академічна доброчесність. Під час підготовки звіту здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- самостійно виконувати завдання практики та готувати звіт;
- дотримуватися вимог академічної доброчесності;
- зазначати авторів і джерела використаних ідей, текстів, методичних матеріалів, зображень, даних та інших результатів інтелектуальної діяльності;
- належним чином оформлювати бібліографічні посилання;

- не допускати академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, самоплагіату, приписування авторства та несамостійного виконання завдань;
- подавати достовірну інформацію про проведені заняття, педагогічні спостереження, результати навчальної діяльності учнів та інші результати практики;
- дотримуватися вимог конфіденційності та захисту персональних даних учасників освітнього процесу.

Використання технологій штучного інтелекту (ШІ) під час виконання завдань педагогічної практики допускається як допоміжний інструмент за умови дотримання принципів академічної доброчесності, академічної автономії здобувача та відповідального використання цифрових технологій.

Здобувач може використовувати технології ШІ, зокрема, для:

- генерування ідей щодо структури навчального заняття або методичного матеріалу;
- пошуку можливих форм і методів навчання;
- створення чернеток, прикладів, дидактичних матеріалів;
- мовного та стилістичного редагування власного тексту;
- отримання пропозицій щодо урізноманітнення навчальних завдань;
- аналізу та вдосконалення власних методичних розробок.

При цьому остаточний зміст, педагогічні рішення, добір методів і засобів навчання, достовірність інформації та відповідність матеріалів освітній меті визначає і перевіряє здобувач вищої освіти.

Не допускається:

- подання повністю згенерованого ШІ тексту як самостійного результату здобувача без відповідного зазначення факту його використання;
- використання ШІ для вигадування результатів педагогічних спостережень, навчальних досягнень учнів, проведених занять або інших фактичних даних практики;
- використання недостовірної інформації, згенерованої ШІ, без її перевірки;
- введення до сторонніх сервісів ШІ персональних даних учнів, педагогічних працівників та іншої інформації з обмеженим доступом;
- використання ШІ таким чином, що унеможлиблює визначення власного внеску здобувача у виконання завдань практики.

У разі використання результатів, згенерованих технологіями штучного інтелекту, здобувач зазначає факт використання відповідного інструменту та характер його застосування. За потреби до звіту може додаватися короткий опис використаного інструменту, мети його застосування та способу перевірки отриманого результату.

Використання технологій штучного інтелекту не звільняє здобувача від відповідальності за зміст, достовірність, самостійність та якість поданого звіту і розроблених матеріалів.

6. Підбиття підсумків фахової педагогічної практики

Захист результатів фахової педагогічної практики проходить у вигляді оприлюдненого захисту отриманих результатів на засіданні кафедри фізичної географії та картографії.

7. Критерії оцінювання результатів фахової педагогічної практики

практика	звітна документація	захист результатів практики
35 б.	25 б.	40 б.
оцінка керівника практики від установи-базу практики – до 20 б.	Грамотність оформлення текстового матеріалу – 5 б.	Якість і повнота розкриття тематики дослідження і результатів практики під час виступу – до 10 б.
оцінка керівника практики від університету – до 15 б., з них до 5 б. від керівника від кафедри фізичної географії та картографії, педагога, психолога	Якість оформлення графічного матеріалу – до 10 б.	Дотримання структури презентації – до 5 б.
	Якість оформлення списку використаних джерел інформації – до 10 б.	Дотримання часу на виступ – до 5 б.
		Відповідність висновків до завдань – до 5 б.
		Відповіді на запитання студентів та викладачів – 10 б.
		Участь у дискусії – 5 б.

8. Методи контролю та схема нарахування балів

Оцінка за практику виставляється з урахуванням роботи студентів на всіх її етапах. Контроль здійснюється з боку керівників від установи, від кафедри, від факультету. До захисту допускаються студенти, які отримали мінімум 20 балів сумарно від керівників практики з університету та бази практики.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види освітньої діяльності під час практики	Оцінка
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
0-49	незадовільно

9. Рекомендована література та інформаційні ресурси

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>.
2. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>.
3. Про академічну доброчесність : Закон України від 18.12.2025 № 4742-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20>.
4. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>.
5. Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF>.
6. Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2024 № 851. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF>.
7. Штучний інтелект у закладах вищої освіти: рекомендації для викладачів, студентів і працівників ЗВО / Міністерство освіти і науки України, Міністерство цифрової трансформації України. 2025. URL: <https://mon.gov.ua/news/shtuchnyi-intelekt-u-zakladakh-vyshchoi-osvity-rekomendatsii-dlia-vykkladachiv-studentiv-i-pratsivnykiv-zvo>.
8. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. Київ : ІЗМН, 1998. 204 с.
9. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. 3-тє вид., випр. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.
10. Зайченко І. В. Педагогіка : підручник. 3-тє вид. Київ : Ліра-К, 2016. 608 с.
11. Методика навчання географії: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / Мендерецький В. В., Касіяник І. П., Гарбар В. В., Матуз О. В. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. 432 с.
12. Методика навчання географії у 6 класі : навчально-методичний посібник для вчителів географії та студентів педагогічних вищих навчальних закладів. Київ : Картографія, 2015. 128 с.
13. Методичні рекомендації з географії щодо оцінювання результатів навчання з географії у 6–9 класах відповідно до Наказу МОН № 722 та критерії та види оцінювання на 2026/2027 н.р. URL: <https://naurok.com.ua/>
14. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. Київ : А.С.К., 2004. 192 с.